

11A Temel Yaklaşımlar

Basil Schader

1. Giriş: Plan Yapmanın Önemi

Ders, bir dizi planlanabilir unsur ile bir dizi planlanamaz etkenlerin bir arada olduğu bütün bir oluşum. Planlanabilir unsurlar: Koşulların belirlenmesi, hedef koymak, içerik seçimi, ders biçimini belirlemek, ünitelerin akışını düzenlemek, öğrenme başarısının nasıl sağlama alınıp değerlendirilebileceğini düşünmek.

Planlanamaz ya da zor planlanabilir unsurlar, öğrencilerin tümünün veya tek tek dispozisyonu (örneğin son teneffüste çıkan bir tartışma ya da ailevi sorunlardan etkilenmiş olabilir), öğretmenin dispozisyonu, hava durumu, (örneğin öğrenmeyi zorlaştıran aşırı sıcaklık), yapılacak bir etkinlik sebebiyle oyalanma (sınıfça kamp yapmak, tatil, sınav), grup dinamiklerine bağlı süreçler vs. Bu etkenler her zaman var olduğu için mükemmel bir planlama da dersin %100 başarılı olmasının garantisi değildir.

Ancak planlama olmadan hiçbir şeyin olamayacağını, sadece bir değil, farklı sınıf ve düzeylere aynı anda ders veren ADE öğretmenlerinden başka kimse daha iyi bilemez. Hangi grup neyi, ne zaman yapması gerektiğinin iyice düşünülmesi çok cabuk karmaşaya neden olur ve öğrenmenin motivasyonunu da çabucak sıfırlardı.

Bu istenmeyen bir durum olurdu, zira ADE çoğu yerde seçimlik ve sadece mümkün olduğunca üstün nitelik ve çekicilikte olursa devamı sağlanabilir – bu da profesyonel bir planlama olmaksızın mümkün olmamaktadır.

Aşağıda önce planlanabilir farklı etken ve ilkelere değiniyoruz. Burada Zürih Eğitim Fakültesi uzmanları tarafından geliştirilmiş güncel planlama modelini baz alıyor ve ADE'nin durumuna uyarlıyoruz. Akabinde – yıllık plandan tek tek ünitelerin planlamasına kadar – farklı zamana göre planlamalar konu edilir. Bu ikisinin somutlaştırılabilmesi için B bölümünde ADE öğretmenlerinin ders uygulama örneklerinin yer alması önemli.

2. Özet Olarak Planlamanın Adım ve İlkeleri

Aşağıdaki açıklamalar, ADE birçok yerde bu çerçevede verildiğinden blok genel ve detaylı planlanmasıyla ilgili (haftada blok ders). Aynı düşünceler tabiki tekli ünite ya da daha uzun bloklar için de geçerlidir. Yıllık, üç aylık dönem ve konuların planlanması için devamına bakınız.

Dersin planlanması özet olarak bir blok dersten diğerine, bir haftadan diğer haftaya götüren bir döngü olarak görülebilir. Tek tek (öndüşünceler – uygulanması – değerlendirme olarak üç evrede toplanmakta olan) adımlar aşağıda detaylı biçimde açıklanmaktadır.

1. Öndüşünceler, Genel- ve Detaylı Planlama

Açıklık getirmek

“Genel planın”, konu(lar)ın, şartların vs. belirlenmesi (açıklık getirilmesi). Öndüşünce ve genel planlamayla ilgili; ilk not almalar oluşur.

Bu adımda cevaplanan sorular:

- “Genel plan”: tüm düzeylere ortak (örneğin “arkadaşlık”) konulu bir blok ders planlıyorum, farklı düzeye göre alıştırmalarla ya da düzeylere göre 2–3 konularla (örneğin 1./2. sınıf: Yeni harflere giriş; 3. sınıf: Okuma çalışması; 4.–6. sınıf: “Metin yazmayı” çalışmak; 7.–9. sınıf: Sunumların hazırlanması) ya da karma ders şekli planlarım (örneğin birlikte 20 dakika “arkadaşlık” konusunu konuşmak, sonra 40 dak. dil konularıyla ilgili düzeye göre etkinlikler, sonra 30 dak. birlikte film izleme ve hakkında konuşma.
- Tek tek düzey grubuna göre konunun / spesifik konuların veya yönergelerin seçilmesi (konu seçenekleri için bkz. yukarıda).
- Pedagojik açıdan önemi, temel içerik, konuların öğrenciler açısından yaşamla ilişkisini düşünmek.
- Öğrencilerin koşulları: Öğrenciler blok derslerin konularına ilişkin hangi koşul ve önbilgilere sahip? İki kültürlü ve ikidilli hangi bilgi ve yeterlikleri dahil edebilirler, yaşam ve gereçleriyle nasıl en iyi şekilde bağlantı kurabilirim? Bir önceki haftadan neyi ele almalı, neyi pekiştirmeliyim vs.?

Karar vermek

Tek tek gruplar için hangi hedef ve içeriklerin seçileceği, hangi ders ve sosyal biçimlerinin uygun olacağı ve öğrenme başarısının nasıl ortaya konulacağına dair karar vermek. Konu, öndüşüncelerin somutlaştırılması. Bunun için planlama formunun üzerine daha farklı notlar alınır ve belki ilk kayıtlar yapılır.

Burada cevap bulan sorular:

- Hedefler / İçerikler: Düzey gruplarına hangi hedefleri koyarım; onlar için hangi içerikleri seçerim? (Hedeflerden yola çıkıp uygun içerik bulur ya da bir içerikten yola çıkıp içeriğe uygun hedefleri tanımlarım). Örnekler: Öğrenciler verilen bir yönergeye göre eşyaları betimleyerek (= içerik) anadillerindeki yazma yeterliğini geliştirirler (= hedef) ya da: Öğrenciler ifade yeterliklerini geliştirmek için (= hedef) teybe kısa şiir okur (= içerik).
- Ders ve Sosyal Biçimler: Hangi ders şekli (tartışma, sunum, soru-cevap çalışması/dersi, çalışma kağıtlarıyla çalışmak vs.) ve hangi sosyal biçimleri (tekli, ikili, grup çalışması vs.) gruplar için seçtiğim hedef ve içeriklere uyar? Çoklu sınıf derslerim düşünülürse, ders- ve sosyal biçimlerin seçimi gerçekçi mi; her düzey gruba diğer gruplara vakit ayırabilmem için, yardımım olmadan da yapılabilecek bir yönerge planladım mı?
- Öğrenme Başarısının Değerlendirilmesi: Hedeflerimin yerine getirildiğini, öğrencilerin verdiğim konuyu gerçekten öğrenip anladıklarını nasıl anlayabilirim? Olasılıklar: “Bugün somut olarak neler öğrendim” sorusuyla ilgili bitirme görüşmesi (tercihen: öğrencilerin bitirme notları); öğretmenin öğrencilerinin öğrendiklerine ilişkin gözlemleri/notları; öğrencilere öğrenilecek konuyu ikili çalışmayla tekrar anlatmak; öğrenme kontrolü olarak yazılı test (bu diğer şekillerden biri olmalı).

Biçimlendirmek

Süre düzenini, öğretmenin ve farklı öğrenci-gruplarının etkinliklerini ve ünite süresince “senaryo” işlevi gören somut bir planlama şemasında ünite(ler)i biçimlendirmek. Önceki iki adımdaki düşünceleri somut bir detaylı planlamaya dönüştürmek hatta kronolojik sırayla planlama formuna dökmek.

- Çoklu sınıf dersinde ağırlık ADE için karakteristik özelliği olan öğretmen ve öğrenci aktivitelerinin dağılımı üzerinde olmalıdır. Öğretmen her bir düzey grubu için en az bir kez “kendisine ait” kalmalı, bu konuda yaşça küçük öğrenciler büyüklerden genelde daha fazla ilgi bekler. Tabiki büyük öğrencilerin küçüklere bir şeyleri açıkladığı ya da ikili veya küçük grupta birlikte çalıştıkları da pek tabiki mümkün (ve anlamlı); bu öğretmenin yükünü de hafifletir.

- Planlama formu işlevsel ve açık ve net olmalı. Her halükarda solda süre sütunu, yani süre bilgisinin olduğu sütun içermeli. Üç düzey gruba aynı zamanda ders veren bu süre sütunun yanına ilgili grupların etkinliklerinin olduğu üç sütun ekler (her düzey grubuna bir sütun). Öğretmenin söz konusu grupla çalışma sırası renkli çerçevelenmiştir (veya griye bezenmiş). Bu işaretlemelerle öğretmenin ne zaman nerede olduğu da hemen görülecek. Bkz. örnek 11 B.6.

Planlama Formu Örneği

(Bkz. örnek 11 B.6)

Genel Bilgiler			
Tarih		Sınıf, Yer	
(Çift)ünitenin Konusu			
Konu Alt Kademe/Düzey I	Konu Orta Kademe/Düzey II	Konu Üst Kademe/Düzey III	
(Çift)ünitenin hedefleri			
Hedefler Alt Kademe/Düzey I	Hedefler Orta Kademe/Düzey II	Hedefler Üst Kademe/Düzey III	
Hazırlanılacak Araç ve Gereçler			
Ödevler			
Ödevler Alt Kademe/Düzey I	Ödevler Orta Kademe/Düzey II	Ödevler Üst Kademe/Düzey III	
Somut Ünite Planı			
(Öğretmenin hangi ünitelerde söz konusu grupla çalıştığını işaretlemek, bkz. örnek 11 B.6 !)			
Süre	Alt Kademe/Düzey I	Orta Kademe/Düzey II	Üst Kademe/Düzey III

Planlama sadece tek bir düzey grubu veya bir sınıf içinse daha ayrıntılı hazırlanabilir; aşağıdaki örnekte olduğu gibi:

Genel Bilgiler				
Tarih	Sınıf, Yer			
(Çift)ünitenin Konusu				
Ünitenin Hedefleri				
Hazırlanılacak Araç ve Gereçler				
Ödevler				
Somut Ünite Planı				
Süre	Öğrenci etkinlikleri	Althedefler, sosyal biçimler vs	Öğretmen etkinlikleri	Araç ve Gereçler

2. Ünit(ler)i Uygulama

Uygulamak

Paragraf 1’de de değindiğimiz gibi planlananın olduğu gibi sorunsuz uygulanmayı burada görelecektir. Bu trajik değildir ve öğretmenin esnekliğini ve yaratıcılığını kamçılacaktır.

Bir sonraki adımı daha da önemli kılar:

3. Değerlendirme

Değerlendirmek

Planlanana ne derece ulaşıldı; belirli bir şeye neden ulaşılamadı; nerede tekrar yapılmalı veya pekiştirilmeli, sırada ne var, vs. ?

Bu soruların açıklığa kavuşturulması birincisi, dönüt almaya ve uzmanlaşmaya yarar. İkincisi, sonraki ünitelerin çalışılması için veya “Koşulların belirlenmesi” maddesinin temeli olarak olmazsa olmaz.

3. Farklı Boyutlarda Planlama: Yıllık Plandan Tek Bir Üniteye

Biraz önce ayrıntılı işlediğimiz blok derslerin detaylı planlanması, okul gerçeğinde aslında uzun süreçte son sıradadır. Genelde kabataslak ama çok yararlı yıllık ya da dönemlik planlamayla başlar, üç aylık veya aylık plan veya konunun ince işlenip belirginleştirilmesiyle devam eder, ta ki tek bir ünite planının yer ve anlam bulduğu sağlam bir temel ve çerçeve oluşturuncaya kadar.

Yıllık ve dönem planlamaları farklı sebeplerden önem taşır:

- Uzun bir döneme ışık tutar ve detaylı planlamalara dayanak veya referans oluşturmaya yarar.
- Öngörülen içerik ile köken ülke ve göç ülkenin ders planlarıyla uyumunu garantileme sebebidir.
- Konu seçiminde örgün derslerle işbirliği fırsatı yaratabilmelidir. Örgün ders öğretmenleriyle bu konuya ilişkin görüşmeler mümkün olduğunca erken yapılmalıdır.

Dönem ve konu planlarına birer örnek B bölümünde mevcut (11 B.4 ve B.5), bu örnekler aynı zamanda çalışma sistematığının türleri ve olanaklarını gözler önüne sermektedir.

11 B.4'te dönem planı; ay, (varsa eğer) bir sonrakıyla bağlantılı konu ve üç kademe veya düzeye ilişkin açıklayıcı bilgiyle doldurulacak beş sütundan oluşmaktadır. (Bkz. aşağıda: dönem planı örneği.)

11 B.5'te konu planı, birbirini takibeden geniş konu bloklarını içeren yıllık veya dönem planından yola çıkmaktadır (yuk. aylık konulara benzer, belki daha esnek). Buradaki çalışma sistematığı; konuşma, okuma anlama, dinleme anlama ve yazma olarak her birine bir sütun ayrılan dört büyük dili işleme alanlarını takip eder. Bunlar örneğin "ülke bilgisi", "kültürler arası içerikler", "edebi öğrenme" gibi sütunlarla tabiki de genişletilebilir. (Bkz. aşağıda: Konu planı örneği.)

11 B.4'ün şeması tabiki konu planlamalarında uygulanabilir, tam tersi 11 B.5'in şemasının yıllık planlamalarının temeli olabileceği gibi.

Diline ve yazı sistemine göre az veya fazla zaman isteyen okul yazarlık (okuma yazmaya öğrenme) ilk dilde gerçekleştiğinden 1. sınıf, kısmen de 2. sınıfın özel bir statüye sahip olduğunu eklemek gerekir. Bu sınıf veya sınıflara özel bir planlama hazırlanmalıdır.

Dönem Planı Örneği

Ay	Konu	Alt Kademe/ Düzye I	Alt Kademe/ Düzye II	Alt Kademe/ Düzye III

Konu Planı Örneği

Konu, Haftalık Süresi				
Düzye	Konuşma	Okuma Anlama	Dinleme Anlama	Yazma
Alt Kademe/ Düzye I				
Alt Kademe/ Düzye II				
Alt Kademe/ Düzye III				

Kaynakça

- Grunder, H.-U. et al. (2012): Unterricht verstehen – planen – gestalten – auswerten. 3. Aufl. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren.
- Meyer, Hilbert (2007): Leitfaden zur Unterrichtsvorbereitung. Berlin: Cornelsen Scriptor.
- Schneider, Jost; Schlechter, Dirk (2013): Unterricht einfach planen und vorbereiten: Das Praxisbuch. Donauwörth: Auer.
- Zumsteg, Barbara et al. (2014): Unterricht kompetent planen. Vom didaktischen Denken zum professionellen Handeln. 5. Aufl. Zürich: Verlag Pestalozzianum.
- Vgl. auch den von der Bildungsdirektion des Kantons Zürich herausgegebenen und in 20 Sprachen übersetzten Rahmenlehrplan für Heimatliche Sprache und Kultur (HSK) von 2011. Link: <http://www.vsa.zh.ch/hsk>

Teşekkür

Metnin titizlikle denetlenip ilaveleri için Zürich Eğitim Fakültesinden Sn. Barbara Zumsteg'e sonsuz teşekkürler.